

MINISTERSTWO PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

Departament Pomocy i Integracji Społecznej

Zatwierdzam:

PODSEKRETARZ STANU

Elżbieta Seredyn

Program

„Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”

Warszawa, 2013r.

I. WPROWADZENIE

Jedną z grup osób szczególnie zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym są osoby z zaburzeniami psychicznymi. Osoby te z powodu specyfiki schorzenia mają szczególne trudności w samodzielnym funkcjonowaniu społecznym, w tym zwłaszcza na rynku pracy.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi nierzadko są spychane na margines życia społecznego, także z powodu braku wystarczającej troski organizatorów pomocy społecznej o tworzenie warunków umożliwiających tej grupie osób zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych, zapewnienie jej godnych warunków życia i integracji społecznej. Ta niewystarczająca troska przejawia się m.in. w stosunkowo znikomej liczbie programów i projektów oraz wynikających zeń działań, które miałyby na celu umożliwienie omawianej grupie osób zaspokajania jej podstawowych potrzeb życiowych, przełamywanie barier i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.

Dotychczasowe dokonania w zakresie wspierania przez ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego realizacji działań związanych z organizacją i funkcjonowaniem w ramach pomocy społecznej różnych ogniw oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi skłania do opracowania koncepcji kontynuacji tej działalności, także dlatego, iż sytuacja finansowa wielu jednostek samorządu terytorialnego nie sprzyja tworzeniu lokalnych programów, których realizacja pozwoliłyby udzielać kompleksowego wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi w ich wysiłkach zmierzających do pełniejszej integracji społecznej.

Poza sektorem publicznym, działające podmioty sfery niepublicznej, głównie organizacje pozarządowe dysponując bogatym doświadczeniem programowym, przy szczupłości własnych zasobów finansowych nie są w stanie inicjować przedsięwzięcia o charakterze pomocowym na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wyznaczone kierunki działań w ramach programowych dokumentów takich jak między innymi *Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010r)* obejmują zbiór celów operacyjnych i zadań realizacyjnych mogących być wykorzystanymi przy budowaniu koncepcji inicjatyw pomocowych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Mając na uwadze konieczność przekazania impulsu programowego dla wszystkich podmiotów i instytucji działających w obszarze pomocy społecznej, Minister Pracy i Polityki

Spółecznej (zwanym dalej: Promotorem) przyjął poniższe założenia Programu pt.: „Wspieranie ogniw sieci oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi”.

Program ten ma charakter otwarty, co oznacza możliwość przystąpienia do jego realizacji wszystkich podmiotów i instytucji działających w obszarze pomocy społecznej i integracji społecznej. Otwartość Programu oznacza jednocześnie popieranie wszystkich przedsięwzięć, cechujących się efektywnością rozumianą jako skuteczność działań podejmowanych na rzecz przywracania społeczeństwu osób przewlekle psychicznie chorych i upośledzonym umysłowo oraz innowacyjnością rozwiązań.

II. CELE PROGRAMU

Celem programu jest umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, a zwłaszcza osobom przewlekle psychicznie chorym i upośledzonym umysłowo, a także ich rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych pojawiających się zwłaszcza w związku z wykluczeniem społecznym omawianej grupy osób, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. W związku z tym, że pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także w związku z potrzebą respektowania konstytucyjnej zasady pomocniczości państwa, która ma umacniać uprawnienia obywateli i ich wspólnot – Promotor udzielać będzie dotacji na realizację projektów związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem w ramach pomocy społecznej różnych ofert oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Realizacja Programu powinna przyczynić się do:

- Inspirowania, projektowania oraz tworzenia i organizowania:
  - partnerstw pomiędzy różnymi instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy i integracji społecznej na rzecz inicjowania przedsięwzięć dla pokonywania przez osoby z zaburzeniami psychicznymi barier

uniemożliwiających im uczestniczenie w życiu społeczno-gospodarczym, szczególnie w miejscu zamieszkania lub pobytu,

- systemu kompleksowej oceny jakości i efektywności usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, przywracania ich do funkcjonowania w lokalnym środowisku zamieszkania, pobytu, a także oceny skali i poziomu ich integracji społecznej,
- lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz programów, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków osób z zaburzeniami psychicznymi,
- lokalnych projektów i programów związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem różnorodnych ofert oparcia społecznego dla osób przewlekle psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo, wykorzystujących potencjał dialogu społecznego na rzecz włączania społecznego tych osób i wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające im pełnienie różnorodnych ról społecznych i osiągnięcia pozycji społecznej dostępnych członkom społeczności, w której żyją osoby z zaburzeniami psychicznymi.
- Promowania dobrych praktyk, wzorów i modeli:
  - pomocy omawianej grupie osób, w tym usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi przez jednostki organizacyjne służb: pomocy społecznej oraz zatrudnienia celem tworzenia sieci optymalnych ofert wsparcia,
  - funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi w ich środowisku społecznym, a także w instytucjach zapewniających im wsparcie,
  - integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, głównie przez wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznej dostępnej osobom sprawnym, a także przez zmianę istniejących stereotypów dotyczących oceny przydatności społecznej tych osób,

- wspierania rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi przez efektywniejsze wykorzystanie transferów socjalnych.

III. REALIZATORZY PROGRAMU

Podstawowymi podmiotami odpowiedzialnymi za organizację i funkcjonowanie różnych ofert oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi w ramach realizacji Programu są:

1. Jednostki samorządu terytorialnego, które realizują zadania wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004r. Nr 175, poz. 1362 za zmianami) a także ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 115 poz. 654 ze zmianami), organizując na obszarze swojego działania oparcie społeczne dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych.
2. Niepubliczne podmioty pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004r. Nr 175, poz. 1362 za zmianami) które mogą uczestniczyć w otwartych konkursach ofert o dofinansowanie programów i projektów, wynikających z lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych osób z zaburzeniami psychicznymi i programów pomocy społecznej tej grupie osób.

Oparcie społeczne, o którym mowa w Programie polega na:

- 1) podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności osób z zaburzeniami psychicznymi, które są niezbędne do samodzielnego, aktywnego życia, oraz pełnienia ról społecznych,
- 2) organizowaniu w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, sąsiadów oraz innych osób, a także grup obywateli, organizacji społecznych i instytucji,
- 3) udzielaniu pomocy na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.

a także, na innych działaniach mających na celu zapewnienie godnych warunków życia osobom przewlekłe psychicznie chorym i upośledzonym umysłowo, a także ich integrację społeczną.

IV. GŁÓWNE ZASADY REALIZACYJNE PROGRAMU

Program będzie realizowany przy przyjęciu następujących podstawowych zasad:

- **Zasada nr 1 - Konkursowa formuła wyboru** – oznacza to wybór przez Promotora nowatorskich projektów i programów zgłaszanych przez podmioty uprawnione do udziału w tym Programie, z wykorzystaniem corocznie opracowywanych i dawanych do wiadomości publicznej kryteriów oceny projektów i programów,
- **Zasada Nr 2 – Limit ilościowy projektów** – oznacza to, że podmioty uczestniczące w tym Programie mogą przedkładać w danym roku budżetowym tylko jeden projekt, który może w drodze konkursu uzyskać dofinansowanie ze środków budżetowych Promotora, jakimi on dysponuje w części 44 – zabezpieczenie społeczne,
- **Zasada Nr 3 – Kwoty dofinansowania** - oznacza to uzyskanie, przez podmiot realizujący wybrany przez Promotora w drodze konkursu projekt, dofinansowania w kwocie nie mniejszej niż 30 000 zł i nie przekraczającej 100.000 złotych,

V. PREFEROWANE PRZEZ PROMOTORA TYPY PROJEKTÓW

Minister Pracy i Polityki Społecznej - Promotor udzielając podmiotom realizującym założenia Programu dofinansowania do kosztorysów preferować będzie następujące typy projektów:

1. **Projekty będące operacjonalizacją strategii** rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów, których celem jest integracja osób przewlekle psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo i ich rodzin, zakładające działania w zakresie tworzenia różnorodnych ogniw oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

2. **Projekty o charakterze partnerskim** – to projekty, których realizacja będzie oparta na partnerstwie lokalnym pomiędzy jednostkami organizacyjnymi samorządu terytorialnego a organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze pomocy społecznej. W tym przypadku decydującym kryterium będzie tworzenie sieci wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
3. **Projekty innowacyjne** - autorskie przedsięwzięcia oparte zwłaszcza na idei empowerment'u – upodmiotawiania osób przewlekle psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo, a także oparte na idei samopomocy,
4. **Projekty o charakterze rodzinno - sąsiedzkim** - to projekty, które preferować będą tworzenie sieci wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, włączające rodziny omawianej grupy osób oraz środowiska sąsiedzkie do działań, jakie zaproponuje dany projektodawca.

W przypadku projektów strategicznych, których horyzont czasowy będzie wynosił do 2 lat, dofinansowanie kosztorysu projektu będzie dotyczyło pierwszego roku realizacyjnego, bez gwarancji dofinansowania na kolejny rok. Projekty te będą mogły otrzymać dodatkowe punkty w ocenie merytorycznej oraz będą mogły w kolejnym roku ubiegać się o dofinansowanie razem z innymi projektami, według procedury umieszczonej w ogłoszeniu konkursowym w kolejnym roku.

VI. KOSZTY KWALIFIKOWALNE DO DOFINANSOWANIA

1. Kwoty dofinansowania przez Promotora Programu **nie mogą** być przeznaczone na:
  - a) spłatę zaległych zobowiązań finansowych, wynikających z bieżącej, statutowej działalności wykonawcy projektu;
  - b) pokrywanie niektórych bieżących kosztów funkcjonowania projektodawcy, takich jak: czynsz, energia elektryczna, opłaty telefoniczne, z wyjątkiem tych nakładów, które ponoszone są w bezpośrednim związku z realizacją projektu.
  - c) pokrywanie wydatków związanych z zakupem nieruchomości oraz realizacją robót budowlano-montażowych, lub innych prac adaptacyjnych związanych z przyszłą działalnością projektodawcy.

2. Promotor Programu preferuje dofinansowanie takich kosztów projektu jak, wydatki związane z:

- a) poszerzaniem kompetencji osób z zaburzeniami psychicznymi w zakresie ich społecznego funkcjonowania, w tym kursy, treningi, etc.
- b) poprawą jakości i dostępności do różnych ofert oparcia społecznego.
- c) wspieraniem naturalnych ogniw oparcia społecznego (np. rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi),
- d) zakupem sprzętu i urządzeń potrzebnych do zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi koniecznego wsparcia zarówno dla instytucji jak i osób indywidualnych (ww. sprzęt i urządzenia jeśli nie można otrzymać na niego dofinansowania z innych źródeł np. z PFRON) – kwota nie większa niż 10 % kosztów projektu.
- e) szkoleniem osób zajmujących się wspieraniem osób z zaburzeniami psychicznymi, itd.

VII. FINANSE PROGRAMU

Realizacja Programu będzie finansowana ze środków budżetu w części 44 – zabezpieczenie społeczne, jakimi dysponuje Minister Pracy i Polityki Społecznej.

Każdego roku będzie decyzją finansową Promotora podawana informacja o wielkości środków finansowych przeznaczanych na realizację Programu.

VIII. ZASADY SKŁADANIA OFERT

OD ROKU 2014

1. Oferty konkursowe należy składać wyłącznie na formularzu oferty określonym w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 grudnia 2010r w

sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz. U. z 2011 r Nr 6, poz. 25);

2. Oferty, o których mowa w pkt 1, wraz z załącznikami należy przesłać listem poleconym do Wydziału Polityki Społecznej właściwego Urzędu Wojewódzkiego w terminie do **dnia 20 lutego**;
3. Złożone oferty nie podlegają uzupełnieniu ani korekcie .
4. Złożenie oferty na wsparcie finansowe projektu nie jest równoznaczne z zapewnieniem przyznania dotacji lub przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.
5. Oferty niekompletne lub złożone na niewłaściwym formularzu nie będą rozpatrywane.

ROK 2013

1. Oferty konkursowe należy składać wyłącznie na formularzu oferty określonym w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 grudnia 2010r w sprawie wzoru oferty i ramowego wzoru umowy dotyczących realizacji zadania publicznego oraz wzoru sprawozdania z wykonania tego zadania (Dz. U. z 2011 r Nr 6, poz. 25)
2. Oferty, o których mowa w pkt 1, wraz z załącznikami należy przesłać listem poleconym do Wydziału Polityki Społecznej właściwego Urzędu Wojewódzkiego w terminie do **15 marca**;
3. Złożone oferty nie podlegają uzupełnieniu ani korekcie .
4. Złożenie oferty na wsparcie finansowe projektu nie jest równoznaczne z zapewnieniem przyznania dotacji lub przyznaniem dotacji we wnioskowanej wysokości.
5. Oferty niekompletne lub złożone na niewłaściwym formularzu nie będą rozpatrywane.

IX. HARMONOGRAM REALIZACYJNY PROGRAMU

OD ROKU 2014

Główne etapy harmonogramu realizacyjnego obejmują:

1. Konkurs rokrocznie rozpoczynał się będzie od składania ofert od 1 do 27 lutego.
2. Przeprowadzenie konkursu ofert (projektów) przez Wydziały Polityki Społecznej przesłanie ich do MPIPS do 25 kwietnia.
3. Wybór projektów do dofinansowania. Termin: do 30 maja każdego roku,
4. Podpisanie umów i porozumień realizacyjnych i przekazanie wnioskodawcom środków. Termin: do 30 czerwca każdego roku.

ROK 2013

Główne etapy harmonogramu realizacyjnego obejmują:

1. Konkurs rozpoczynał się będzie od składania ofert **od 04 lutego do 15 marca.**
2. Przeprowadzenie konkursu ofert (projektów) przez Wydziały Polityki Społecznej przesłanie ich do MPIPS do dnia **30 kwietnia.**
3. Wybór projektów do dofinansowania. Termin: do **30 maja** ,
4. Podpisanie umów i porozumień realizacyjnych i przekazanie wnioskodawcom środków. Termin: do **30 czerwca** każdego roku.

X. NADZÓR ORGANIZACYJNY NAD REALIZACJĄ PROGRAMU ORAZ MONITORING

Realizacja Programu będzie nadzorowana przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Z jego realizacji będzie sporządzana corocznie informacja zawierająca podsumowanie w formie przedstawienia efektów oraz wniosków ewentualnie modyfikujących założenia

programowe na kolejny rok. Akceptacja rocznej informacji przez Promotora Programu jest warunkiem jej upowszechniania.

XI. PRZEWIDYWANE EFEKTY PROGRAMU

Zakłada się, że w wyniku wsparcia przez ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego realizacji projektów związanych z organizowaniem oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi – następować będzie dalszy rozwój, a także rozszerzenie oferty oparcia społecznego zapewnianego osobom z zaburzeniami psychicznymi w środowiskach lokalnych, tym samym osoby przewlekle psychicznie chore i upośledzone umysłowo uzyskają możliwości pełniejszego zaspokojenia ich potrzeb, a także integracji społecznej.

